

Nettverket Kysten til kamp ☺
V /May- Britt Solhaug
8387 Fredvang
Org.nr: 952706365

Fiskeri og Kystdepartementet
Postboks 8118 Dep
0032 Oslo

postmottak@fkd.dep.no

Høring NOU 2006:16 - Strukturvirkemidler i fiskeflåten

Kysten til Kamp ☺ er en idealistisk NGO, en nettverksorganisasjon med vel to tusen to hundre personer fra alle samfunnslag og beslutningsnivå tilknyttet vårt nettverk. Siden februar 2004 har vi jobbet aktivt og målrettet ut fra følgende overordnede visjon og formålsparagraf:

***Med pågangsmot, humør og glimt i øyet ønsker vi å reise en verdidebatt der formålet er å:
- endre holdninger og øke bevisstheten rundt fiskerinæringens strategiske betydning for verdiskaping og økonomiske utvikling i Norge.***

- Gjenreise kystflåten status i kraft av å være den mest lønnsomme, bærekraftige og samfunnsøkonomiske måten å hente opp fersk kvalitetsfisk.

- sikre at politiske partier og enkeltpolitikere forplikter seg til å endre dagens fiskeripolitikk (slik den var i 2004 / 2005) , og at de har en klar bevissthet om fiskeri og ringvirkningene dette har for hele næringslivet langs kysten og i hele landet.

Vi ønsker i den forbindelse å gi våre innspill i forbindelse med nevnte høring.

Struktur.

Vi stiller store spørsmål med om strukturering bidrar til økt lønnsomhet, verken hos næringsutøvere som øker sin egen gjeldbyrde ved kjøp av "overprisede" strukturkvoter eller for samfunnet som må kompensere for tap av arbeidsplasser i samfunn der det ofte ikke er flust av alternativ. Dette bekrefter også tall og vedlegg i strukturutvalgets utredning. Hele bakgrunnen for strukturering og nedbygging av kapasitet har vært å gi *bedre lønnsomhet til "de som blir igjen"*. Vi undres - hvor mange fiskere og båter må bort før en oppnår ønsket lønnsomhet?

Vi etterlyser en tankegang rundt lønnsomhet som tar utgangspunkt i *markedet* og som i sterkere grad ser de strategiske inntjeningsmulighetene i hva fremtidens forbrukere ønsker som middagsmat! Lønnsomhetsvurderingen må ta utgangspunkt i hva forbrukerne ønsker og i mindre grad hva som er lønnsomt "i dag" for den enkelte næringsutøver. Vi finner at dette ikke er vektlagt i særlig grad av utvalget og velger derfor å gjøre noen betraktninger rundt dette:

Lønnsom fersk fisk

I stortingsmelding nr 19 (2004-2005): *Marin verdiskaping - Den blå åker* foreslås blant annet et nytt program for marin innovasjon. Teknologirådet utfordret en gruppe med kompetansepersoner fra næringen og forskningsmiljøene til å gi innspill om hvilke områder et slikt innovasjonsprogram skal prioritere for å fremme markeds- og forbrukerorientering og lønnsom marin næringsutvikling? Innspillet ble overlevert til Stortinget, i forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingen.

Her er noen utdrag fra Teknologirådets anbefalinger¹

Fersk kvalitet - et potensial for Norge

Norske sjømatprodusenter og forskere har nå lykket med prerigor-foredling av fisk. Prerigor-foredling innebærer at fisken bearbeides like etter at den er fanget i sjøen eller tatt opp fra merden. Hittil har fisken trengt ca. tre dager på å modnes før den kan bearbeides, en periode som gjerne har vært benyttet til å transportere fisken til utenlandske foredlingsbedrifter nærmere konsumentene. Prerigor-foredling gir spesielle kvaliteter med hensyn til smak, fasthet og farge, som kan danne utgangspunkt for nye produkter som oppnår gode priser i markedet.

- Dette gir et unikt potensial for lønnsom bearbeiding her til lands. Konkurrenter i foredlingsindustrien i EU-land vil ikke kunne kopiere prerigor-foredling fordi de mangler Norges nærhet til helt ferskt råstoff, sier prosjektleder Hild Lamvik i Teknologirådet.

Markedsstrategi og merkevare

Unik kvalitet er imidlertid ikke nok: forbrukerne må i tillegg lære å verdsette og etterspørre kvalitetene og kjøpe produktene. Dette vil kreve omfattende oppfølging og markedskommunikasjon, særlig i den kritiske første fasen, til nye produkter etablerer seg og aktørene tjener penger.

- For å lykkes med markedstilpasning og produktutvikling må bedriftene ha en klar strategi og et ønske om å styre virksomheten med tanke på forbruker. Mange sjømatbedrifter sliter internt med å skaffe ressurser til produktutvikling, sier Hild Lamvik.

Kvalitet og helse

- Hvis sjømatnæringen vil vinne forbrukeren, må den legge vekt på andre verdier enn rent tekniske kvalitetsparametre som fett, farge og vekt. Forbrukere, dagligvarekjeder, miljøorganisasjoner og media vil også vite hvordan fisken er produsert, påpeker Lamvik.

Dette stiller nye krav med hensyn til fiskevelferd, bærekraft, miljøforurensing og produkttekniske egenskaper som ising, merking og emballering gjennom verdikjeden. En annen trend er helsefremmende mat. Sjømat inneholder sunne fettsyrer, sporstoffer, mineraler, vitaminer, aminosyrer m.v. Forskning viser at opptaket av flerumettede fettsyrer

¹ <http://www.teknologiradet.no/FullStory.aspx?m=100&amid=410>

flerdobles når en spiser sjømat sammenlignet med kapsler og oljer (f.eks. tran).

- Sjømatindustrien har i liten grad evnet å utnytte merverdien som følger av denne kunnskapen. Det har derimot kosttilskuddsprodusentene, og det finnes nå stadig flere marine kosttilskudd, fremholder Lamvik.

Teknologi og kompetanse avgjørende

I nyhetsbrevet Fra rådet til tinget: Marin næringsutvikling: fra råstoff- til forbrukerfokus utpeker ekspertgruppen følgende områder som viktige fremover:

- *Teknologi og kompetanse som fremmer høy kvalitet, økt utbytte og lavere bearbeidings-kostnader på ferskt råstoff fra hav til bord.*
- *En langsiktig strategi for økt markeds-kompetanse og produktutvikling i sjømatnæringen.*
- *Utveksling av kunnskap og erfaring mellom sjømatnæringen og FoU-institusjoner, slik at de i felleskap kan definere problemområder og løsningsbehov.*
- ***Incentivordninger for kvalitetsfremmende atferd i alle ledd i verdikjeden. F.eks. kan fartøy som bringer i land høykvalitets fersk eller levende fangst "premieres" med kvoteøkninger.***

Alle forslagene har stor strategisk betydning for verdiskaping og lønnsomhetsutvikling for fremtidens fiskerinæring, men i forhold til emnene berørt i NOU er det ikke minst verdt å merke seg siste punkt.

Dette forklares nærmere i rapporten "Landinger av ferskt og frossent råstoff fra norsk fiskeflåte" som Fiskeriforskning publiserte tidligere i år. I pressemelding som presenterte rapporten kan en lese følgende:²

Norske fiskefartøyer leverer stadig mer frossen fisk, viser en analyse utført av Fiskeriforskning. Det skjer til tross for at fersk fisk er utropt til det store satsningsområdet i norsk sjømatnæring. Endringene i fiskeflåten tyder på at enda mer fisk vil bli levert frossen i tida framover.

– Det blir stadig færre av de mindre fartøyene som er nødt til å levere fisken fersk. På den andresiden tar større fartøy, som fryser om bord, en økende andel av fangstene. Høyere priser på frossen enn fersk fisk vil gjøre det mer attraktivt med frysing, og andelen fersk vil trolig falle ytterligere, sier forsker Bjørn Inge Bendiksen.

Han påpeker videre: -bruk av frossent råstoff kan også være en sårbar strategi. Vi vet ikke hva som vil skje framover. Når råstoffet er frossent kan det videreforedles hvor som helst, og da er det ikke sikkert at den norske industrien er mest konkurransedyktig. Produksjonen kan da like gjerne foregå i andre land i Europa eller i Kina. Erfaringene fra andre deler av norsk sjømatnæring viser at bruk av frossent råstoff etter hvert har ført til økt konkurranse fra andre land og avvikling av industri i Norge.

² www.fiskeriforskning.no/content/download/1475318/3068881/file/FF%20INfo_0606n.pdf

I en artikkel (Aftenposten 21. 05 2006³) påpekes dette av Rolf Domstein. Domstein mener det nå skjer en råstoff-flukt fra norsk fiskeindustri, som begrenser mulighetene på ferskfiskmarkedet her hjemme.

Tenker kortsiktig.

- Fiskerne leverer en stadig større andel andre steder i verden. De gjør det som på kort sikt optimaliserer inntjeningen. Det er råstoff norsk fiskeindustri skulle hatt. Men fiskerne tar kvoten så raskt og så billig som mulig, og sender den til Kina, sier Domstein, som leder det børsnoterte fiskeriselskapet av samme navn og er dessuten styreleder i Eksportutvalget for fisk.

Domstein konkluderer med at løsningen er å oppheve deltakerloven og gi industrien ytterligere adgang til å eie fiskekvoter, noe vi mener er å snu problemstillingen på hodet. Å åpne for en industrieiet fiskeflåte er en total uthuling av deltakerloven og vil trolig bidra til å skape et moderne væreiersystem som gjøre fiskerne til leilendinger. Årsaken til at industrien mangler råstoff er, som Fiskeriforskning påpeker, at fiskebåtrederer selger fryst råstoff til utlandet – fordi dette gir *kortsiktig* økonomisk gevinst.

Struktur for fremtiden

Det er grunn til å anta at den mest lønnsomme strategien er å følge Teknologirådets anbefalinger og premiere de flåtegruppene og fartøy som levere fisken fersk på land. På sikt vil dette gi rom for en økende bearbeiding av forbrukerpakkede ferske produkter, noe som vil gi sårt tiltrengte industriarbeidsplasser. Og i motsetning til fryseindustrien møter vi ikke her global konkurranse fra lavkostland. Vi har i realiteten få reelle konkurrenter. Derimot har vi nærheten til fisken i havet– og til forbrukerne, som i stadig sterkere grad etterspør fersk kvalitetsfisk.

Med bakgrunn i dette er det grunn til å stille store spørsmål ved om strukturordningene som spesielt reduserer kapasiteten i kystflåten ytterligere vil bidra vesentlig til å sikre fremtidig lønnsomhet. Tvert i mot er det grunn til å tro at dersom en gjør et strategisk valg om en markeds- og forbrukerrettet satsing på ferske fiskeprodukters konkurransemessige fortrinn, så vil dette bidra til at **vi trenger flere fiskere og fiskebåter som kan levere fersk fisk** som kan ”produseres ved prerigor-nedkjøling” – med andre ord, fisk som er skånsomt behandlet, iset ned så snart den er over ripa og brakt på land umiddelbart etter fangst, slik at industrien får tilgang til den best tenkelige råvare, enten det er blankpakket fisk (som er meget godt betalt) eller forbrukerpakninger med ”indrefilet av torsk” som gjør at verdiskaping skjer lokalt og eksportverdien økes

Dersom en likevel velger å videreføre strukturordninger støtter vi hovedprinsippene i flertallets innstilling. **Men vi anbefaler at det ikke under noen omstendigheter åpnes for å innføre strukturvoteordninger i flåten under 15 meter.**

Tidsavgrensing.

Flertallet i Strukturutvalget foreslår at en innfører tidsavgrensning på 15 år for kjøpte tilleggskvoter som etter periodens utløp refordales innen den aktuelle fartøysgruppe. Vi anser tidsavgrensning som et særdeles viktig prinsipp for å sikre fellesskapets eierinteresser og strategiske styringsrett over fiskeressursene. Tidsbegrensningen omfattes kun kjøpte

³ <http://n24.no/naeringsliv/article1324310.ece>

rettigheter (kvoter). Fartøyskvoten følger båten uansett. Vi støtter dermed flertallets anbefaling.

Refordeling etter perioden

Strukturutvalget tilrår at strukturkvoter refordelles i flåtegruppen etter "nedskrivingsperioden" på 15 år. Dette forslaget mener vi ikke ivaretar felleskapets eierinteresse og strategiske styringsrett i tilstrekkelig grad, verken i forhold til samfunnsøkonomiske hensyn, men først og fremst markedsmessige vurderinger av endringer som måtte ha oppstått i femtenårsperioden. Vi anbefaler derfor at en søker løsninger der strukturkvotene tilfaller "felleskapet" i form av form for statlig "kvotebank", eventuelt regionale ressurselskap som deretter refordeler kvoterrettighetene etter hva som er hensiktsmessig i forhold til vedtatte mål.

Ressursrente.

Et mindretall i utvalget ønsker at fiskebåtrederne fortsatt får eie oppkjøpte kvoter til evig tid, mot å betale en ekstra skatt på såkalt "superoverskudd". En ressursrente, slik foreslått av mindretallet, gjenspeiler ikke på noen måte de enorme verdiene som ligger i fiskeriene. De som i dag henter ut gevinsten av grunnrenten i fisket er i hovedsak de som *selger* rettigheter (kvoter) med stor fortjeneste, og *skal* en først skattlegge fiskeriene bør det i så fall være denne fortjenesten på salg av kvoter en skattlegger. Innføring av en ressursrente slik mindretallet foreslår blir mer av symbolsk verdi, mot at næringsaktørene får beholde eierskapet til fiskekvotene for bestandig. Det er grunn til å tro at eventuelle inntekter fra en slik ressursrente ikke vil dekke utgiftene som medfølger en slik politikk. Den beste forvaltning av fiskerienes grunnrente er trolig å la dyktige fiskere levere høykvalitets fersk fisk til et marked som ønsker mer og mer av denne varen. Det danner grunnlag for en markedsbasert distriktspolitikk med basis i næringsutvikling og verdiskaping, der en godt kan si at den positive bivirkningen er arbeidsplasser og økt tilflytting (og dermed forbedret lokaløkonomi / kommuneøkonomi.)

Deltakerlov

Kysten til kamp støtter flertallets forslag om å forsterke Deltakerloven ved å vurdere å høyne kravet til fiskernes andel av eierskapet til fiskefartøy og kraet om nasjonalt eierskap i fiskefartøy til 2/3, mot dagens 51 %. Spesielt i forbindelse med kapitalbehovet som skapes av strukturvotekjøp, har man sett indikasjoner på at lovens intensjoner omgås gjennom stråelskaper, aksjonæravtaler og avtaler mellom fisker og långiver. En skjerping av kravet til eierskap vil derfor være positivt. Men det er samtidig viktig å understreke at en slik skjerping må skjer over tid. Hvis ikke kan det være fare for at reelle fiskebåteiere blir tvunget til å selge som følge av kortsiktig kapitalmangel.

Driftsordning

Vi støtter flertallets forslag om at driftsordningen opphører. Vi vil likevel anbefale at det innføres andre tiltak som er mer hensiktsmessige for å sikre den nødvendige fleksibiliteten, særlig for den minste kystflåten under 15 meter. Et aktuelt tiltak i den forbindelse kan være en form for suppleringskvoter.

Konsentrasjon av rettigheter

Vi støtter utvalgets forslag om en maksimal grense av gruppekvoten. Forslaget vil ha som konsekvens at en setter en ytterligere stopper for konsentrasjonen av fiskerettigheter på færre hender. Vi mener imidlertid at foreslått grense der en kan eie inntil 10 % av gruppekvoten er for høyt.

Avslutning:

Eksportutvalget for fisk har på sin årsmelding sammenfattet essensen i sin strategi for markedsføring av norsk fisk basert på omfattende markedsundersøkelser, det er som følger:

Et land der fjell møter hav. Barske farvann der vinden og bølgene hersker, renses av stormer og skummende brått. Men et hav like gavmildt og krevende. Og i dypet, i det kalde, klare vannet, blir rikdommer til. Langsomt, tålmodig vokser de, tar form. Havets gaver, som gjennom tusen år har gitt liv langs Norges kyst og fjorder. Høstet og dyrket av mennesker som forener generasjoners erfaring med sin tids beste kunnskap. Mennesker som mestrer havet. Og som har lært å motta og forvalte dets gaver med respekt og kjærlighet.ⁱ

Generasjonenes erfaring, som Eksportutvalget fremhever som et viktig konkurransefortrinn, er nettopp det vi står i fare for å miste. Den strukturen som vedtas i dag vil avgjøre om vi i fremtiden blir i stand til å levere produktene som eksportutvalget markedsfører over hele verden.

Fredvang, 2.oktober 2006-10-02

Lena Amalie Hammes
Sign

May-Britt Solhaug
sign

ⁱ Årsmelding 2004, Eksportutvalget for fisk (EFF).